



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Compendium Cæremoniarvm In celebratione Diuinorum Officiorum Observandarvm

Jacobs, Johannes

Antverpiæ, 1621

XXIII. De Missa Pontificali, seu solemnè Episcopo celebrante.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40844

CAPVT XXIII.

De Missa Pontificali, seu solemn
Episcopo celebrante.

I. **E** piscopus Missam solem-
nem celebraturus, postquā
peruenerit ad sedem suam, vel ad
faldistorium (si eo utendum sit) si-
bi paratum, à latere Epistolæ pa-
rum ab infimo gradu altaris, ita vt
in eo sedens habeat ad dextram
suam altare & respiciat eandem
partem quam ipsa anterior facies
altaris (in his enim partibus nō est
Secretarium seu sacellū ad quod
Episcopus ante Missam cum Ca-
nonicis & choro conueniat & pa-
retur) ibique paululū sederit, stans
capite detecto versus altare, pro
Tertia (hāc enim ab Episcopo Mis-
sam solemniter celebraturo etiam
celebrari conuenit, ita vt eam
incipiat & in fine cantet **Oratio-
nem**) dicit secretò **Pater noster,**

Ex Car.
l. 2. c. 8.
Ex l. 1.
cap. 12.

&

& **Aue Maria**, tum faciens sibi signum crucis cantat **Deus in adiutorium meum intende:** & incepto **Psalmo** sedens cooperto capite legit Antiphonam **Ne reminiscaris,** & Psalmos **Quam dilecta,** &c. alternatim cum suis Assistentibus (Subdiacono interim cum duobus familiaribus ipsum induentibus caligis & sandalijs) ad **Kyrie eleison** surgens prosequitur cætera cum iisdem detecto capite versus altare: postea dicta Oratione **Calcea Domine,** &c. exuitur cappa dicens, **Exue me Domine,** &c. & dicta alia pro lotionem manuum, **Da Domine,** &c. extractisque annulis lauiat manus: quibus terfis ac repositis annulis, induitur paramentis, vt infra cap. 25. num. 2. dicens ad singula singulas **Orationes,** excepta ea quæ dicitur ad manipulum, quæ statim post alias dicenda est, cum dici non possit eo tempore quo accipit manipulum.

2. Indutus omnibus paramen-
 tis Missalibus accedit cum Assi-
 stentibus & ministris ad altare pro
 Missa inchoanda, & ante infimum
 gradum reddito baculo pastorali
 ministro, qui ibi remanens illum
 sustinet, & deposita per Diacono-
 num Mitra, quæ per ministrum
 de ea seruientem deponitur super
 credentia, facit cum Assistentibus
 & ministris altari profundam re-
 uerentiam & **Confessionem**, vt
 alij Sacerdotes: sed cum dixerit
Indulgentiam, absolutionem, &c.
 osculatur manipulum à Subdia-
 cono oblatum, qui statim per
 eundem imponitur sinistro eius
 brachio: & postquam ad altare
 ascendit, osculato eo in medio
 statim ambabus manibus tangens
 librum Euangeliorum sibi à fini-
 stris oblatum, osculatur princi-
 pium Euangelij Missæ dicendæ:
 deinde imponit ac benedicithus,
 & thurificat crucem, reliquias seu

Lib. i.
 cap. 10.

imagines & altare, prout supra cap. 3. & reddito thuribulo receptaque Mitra, thurificatur stans in cornu Epistolæ iunctis manibus: postea facta cruci reuerentia in medio altaris, receptoque baculo, redit ad sedem suam vel ad faldistorium, ubi depositis baculo & Mitra stans versa facie ad altare, facto sibi signo crucis à fronte ad pectus, legit **Introitum** ex libro oblato & sustentato per ministrum de eo seruientem, altero candelam accensam tenente: & dicto alternatim cum ministris astantibus **Kyrie eleison**, sedens recipit Mitram & gremiale, ponens hinc inde super eo palmas apertas, quasi illud retinens.

Ibidem
cap. 19.

3. Finito per chorum seu organum ultimo **Kyrie eleison** ablati prius gremiali & Mitra, surgit versa facie ad altare, illi capite inclinato reuerentiam faciens, &

ex

ex libro sustentato per Presbyterum assistentem intonat Hymnum **Gloria in excelsis** (si dicendus sit) disiungens, eleuansq; manus ad altitudinem humerorum, & cum dicit **Deo** illas iterum iungens & caput versus crucem altaris inclinans; quo erecto, iunctis manibus prosequitur cum assistentibus submissa voce usque ad finem: tum iterum sedens recipit Mitram & gremiale vt supra. Finito per chorum **Hymno**, illis rursus ablatis surgit, & stans versus populum extendens ac iungens manus cantat **Pax vobis** (quod dicitur tantum hoc loco, quando dictus est Hymnus **Gloria in excelsis**; alias verò dicit **Dominus vobiscum**) deinde conuersus ad altare, extendens & iungens manus caputque cruci inclinans, **Oremus**, & extensis iterum manibus **Orationem** seu **Orationes**, in conclusione earum

*Miss. in
ritu
celebr.
tit. 5.*

denuo iungens, prout explicatur in Missali in ritu celebrandi. Fini-
tis **Orationibus** sedet, recipiens
Mitram & gremiale.

tit. l. i.
cap. 20.

4. Cantata **Epistola** super li-
brum per Subdiaconum delatum
ponit manum dextram, qua per
eum osculata, producit super
eundem signum crucis: deinde
ex libro Missali sustentato per mi-
nistrum de eo seruientem, vel si
Episcopus non sit in sua Ecclesia,
per Subdiaconum, legit **Episto-
lam, Graduale, Alleluia, Tractum
& Sequentiam**, si dicenda sint, ac
alia quæ habentur in Ordine Mis-
sæ, vsque ad finem Euangelij; cu-
ius titulum legens, pollice signat
Euangelium in principio, ac seip-
sum in fronte, ore & pectore: po-
stea existens in sede Episco-
pali, Diacono ante se inclinato
offert manum dextram osculan-
dam; tum ministrante Presbytero
assistente cochlear & nauiculam

ac

ac Thuriferario thuribulum, im-
ponit ac benedicit thus vt supra:
mox Diaconum cum alijs ad se
reuerfum benedicit, dicens: **Do-
minus fit in corde tuo**, &c. Si verò
vtatur faldistorio, primò imponit
thus, ministrante Diacono nau-
culam cum cochleari: deinde re-
sumpto per eum libro Euangelio-
rum de altari, eundem benedicit,
& tum offert ei manum osculan-
dam.

5. Cùm Diaconus incipit **Do-
minus vobiscum** pro **Euangelio**
dicendo, depositis prius gremiali
& Mitra surgens accipit baculum
pastoralem manu sinistra, & cùm
dicit **Initium** vel **Sequentia fan-
cti Euangelij**, &c. dextra signat se
iterum in fronte, ore & pectore;
quo facto retinet baculum inter
ambas manus iunctas stans versus
Diaconum canentem: & finito
per eum **Euangelio** dimisso ba-
culo, osculatur librum sibi obla-

Ex Car.
l. 1. c. 9.
& 23.
& Mis.
in ritu
celebr.
& be-
nedi-
tione
Palma-
rũ. Ita
etiam
habet
vetus
Pontif.

tum in principio Euangelij cantati, dicens, **Per Euangelica dicta:** deinde thurificatur, & post thurificationem facto super thurificantem signo crucis, ad altare conuersus cantat ex libro, prout circa **Gloria** dictum est, **Credo in vnum Deum** (si dicendum sit, alioqui **Dominus vobiscum**, vt infra) & cum assistentibus submissa voce profequitur, ad Versiculum **Et incarnatus est,** &c. genuflectens, omnibus de choro pariter genuflectentibus: finito **Symbolo**, sedet cum Mitra & gremiali: & cum prædictus **Verficulus** cantatur à choro, caput profundè inclinat cum Mitra versus altare, præterquam in Missis Natiuitatis Domini & Annuntiationis B. Mariæ, in quibus ad prædictum **Verficulum** iterum genuflectit apud sedem versus altare cum Mitra.

6. Finito per chorum **Symbolo**, ablatis gremiali & Mitra surgit, &
cantat

cantat **Dominus vobiscum**, &
Oremus, prout suprà ante **Ora-**
tionem: tum ex libro per mini-
strum sustentato legit **Offerto-**
rium: quo lecto iterum sedens re-
cipit Mitram & gremiale, & extra-
ctis annulo & chirothecis lauat
manus & tergit: deinde reassum-
pto annulo, depositoque gremia-
li surgit, & accepto manu sinistra
baculo redit ad altare; ante cuius
infimum gradum in medio, depo-
sitis baculo & Mitra, factaque
profunda reuerentia cruci, ascen-
dit & osculatur altare in medio
positis hinc inde manibus: mox
accipit à Diacono patenā cum ho-
stia, eam offert & cætera facit ac
obseruat prout alij Sacerdotes;
nisi quòd post thurificationem al-
taris reddito thuribulo, antequam
thurificetur Mitram recipiat (quæ
post lotas & terfas manus rursus
aufertur) & thurificatus faciat
signū crucis super thurificantem,

Ex l. i.
cap 23.

nihil inclinās versus eum ante aut post thurificationem, & in **Canone** ubi alij dicunt **Et Antistite nostro** N. ipse dicat **Et me indigno seruo tuo**, & postquam pacem dederit Presbytero assistenti, eam det similiter Diaconis assistentibus; sed prius Diacono & Subdiacono si non sit daturus eis communionem, quia tunc post illam dabit eis vt infra cap. 25. nu. 6. (ubi etiam & num. sequenti declaratur quomodo se gerere debeat in danda communionem, & si hostiæ aliquæ consecratæ remaneant) & postquam sumpserit ablutioem, absterfo ore purificatorio, & imposita per Diaconum Mitra, stans in cornu Epistolæ lauet manus (quod non faciunt alij sacerdotes) quibus lotis ac terfis, ablata iterum Mitra legit **Communioem**, & prosequitur vt alij.

*Ex cap.
24. &
lib. 2.
cap. 29.*

*Ex l. 1.
cap. 25.*

7. Sed dicto **Placeat tibi sancta Trini-**

Trinitas, &c. osculato altari & re-
assumpta Mitra, stans adhuc ver-
sus altare nisi sit Archiepiscopus,
qui dat benedictionem sine Mi-
tra, & versus ad suam crucem quæ
per aliquem eius Capellanum ge-
nuflexu tenetur spatio congruen-
ti, imagine Crucifixi ad Archie-
piscopum versa) pollice dextræ
manus format sibi signum crucis
in pectore cantans, **Sit nomen**
Domini benedictum, sinistram in-
terim super altari retinens, &
dum respondetur à choro, **Ex**
hoc nunc & usque in sæculum,
etiam manum dextram super al-
tari tenet: deinde cantans, **Adiu-**
torium nostrum in nomine Do-
mini, eadem manu dextra signat
se à fronte ad pectus & ab hume-
ro sinistro ad dextrum, quo facto
eam iterum super altari reponit
donec à choro respondetur, **Qui**
fecit cælum & terram: postea can-
tans, **Benedicat vos omnipotens**

Deus, eleuat ad cælum simul oculos & manus, quas ante faciem iungit caput cruci inclinans: tunc accepto manu sinistra baculo, vertens se ad latus Epistolæ, ibi signat populum dicens, **Pater**; deinde vertens se directè ad populum in medio Ecclesię existentem, iterum signat dicens **Et Filius**; denique vertens se vlteriùs ad latus Euāgelij, ibi tertio signat dicens, **Et Spiritus sanctus**, perficiendo circulum. Qua forma & modo etiam non celebrans sed præsens Missæ per alterum cantatæ, & in fine Vesperarum ac Laudum solemnum benedicit; nisi quod formando sibi signum crucis siue in pectore siue à fronte ad pectus, quia non est in altari, ponat manum sinistram infra pectus (prout etiam facit benedicens populum quando non est indutus paramentis, vtpote non vtens baculo) eoque formato iun-

gat

gat manus ante pectus: & benedicendo populum ex sua sede, non circumuertat se modo prædicto, sed primò signet versus latus suum sinistrum, videlicet in verbo **Pater;** deinde cum dicit; **Et Filius,** directè ante faciem suam; & demum cum dicit, **Spiritus sanctus,** versus latus dextrum.

Si infra Missam habeatur sermo, post eum finita Confessione & publicata indulgentia benedicendo, alia forma vteretur, prout habetur in fine Cæremonialis.

8. Post benedictionem dimisso baculo, publicatisque indulgentijs (nisi celebranda sit Processio post Missam, quia tunc post illam facit eas publicari) ac deposita Mitra, vel pallio si Celebrans sit Archiepiscopus & cum pallio celebrauerit, dicit submissa voce **Dominus vobiscum,** & signans altare ac seipsum **Initium sancti Euangelij secundum Ioannem,**

quod

Ex l. 2
c. 23. 6
33:

quod profequitur discedendo cum alijs ordine quo venerat, ad locum vbi à principio paramenta acceperat, quibus ibidem exiit per eosdem ministros, dicens interim Antiphonam **Trium puerorum**, & Canticum **Benedicite**, &c. si verò aliud **Euangelium** dicendum sit, totum legit in altari antequam discedat. Si post Missam celebranda esset Processio, depositis apud sedem sacris vestibus vsque ad stolam exclusiue, accipiet ibidem pluuiale, & omnia fient vt infra cap. 28. Eodem modo erit paratus si ante Missam celebret Processionem, eaque finita si Missam quoque celebraturus sit, deposito apud sedem pluuiali capiet ibidem cætera indumenta Missalia vt aliàs: si verò Missam non celebrabit, retinebit paramenta, vel illa deponet & accipiet cappam suam.

*Ex eis-
dē locis
vbi sup.*

*Ex cap.
16. &
21.*

*Ex l. 2.
cap. 11.*

9. In Missa pro defunctis antequam induatur non dicit Antiph. **Ne remiscaris**, cum Psalmis **Quam dilecta**, &c.

non

non vtitur caligis, sandalijs aut chiro-
theticis, nec baculo pastorali: manipulū
accipit cum alijs paramentis: post **Con-**
fessionem cū ad altare ascendit, nō
osculatur librum, sed tantū altare, &
statim accedit ad sedem suam seu faldi-
storium, vbi versus altare legit **Introi-**
tum, & reliqua facit & obseruat vt suprā;
omissis tamen ijs, quæ ab omnibus Sa-
cerdotibus in huiusmodi Missa omit-
tuntur, de quibus Missale in ritu cele-
brandi tit. vltimo. Finita Missa, deposita
apud sedem vel faldistorium Planeta,
Dalmatica, Tunicella ac Manipulo,
capit pluuiale nigrum pro absolutione
facienda, Diacono & Subdiacono para-
tis remanentibus, & Episcopum ad ex-
uendum & induendum adiuuantibus,
ac ministrantibus cum alijs in absolu-
tione facienda, prout in Cæremonia-
li lib. 2. cap. 11.